

De corbeu (o de gorbeu), V. corb II Corbina, corbineta, V. corb I Corbo, V. corb I; 'cove', V. corbell

CORCAR i el substantiu CORC, d'origen incert, si bé en tot cas és impossible derivar-los del llatí CŪRCŪLIO, -ŌNIS (que hauria donat *corcolló, que no existeix, i el ribagorçà *corcoll* és una forma local i recent, deguda a un encreuament de *corc* amb el cast. *gorgojo*); sembla tractar-se d'un mot d'origen pre-romà, que ja apareix un cop en el segle V, en la forma *corcus*: és probable que d'aquest derivin, junt amb el cat. CORCÓ 'corc de la fusta, de l'olivera, etc.', els cast. dial. *corcón* i *corcoma* (alterat després en *carcoma*), i, més de lluny, les formes dialectals basques *kardamu*, *gardama*, *kurrumi*, que designen menes de corc. □ 1.ª doc.: *corcar, corcat*, Ss. XIII, XIV i XV; *corc*, 1575; *corcó*, 1399.

El verb *corcar* i *corcat* en els autors i la documentació catalana apareixen des de molt abans que *corc*, i *corcó* és també més antic que aquest: tot portaria, doncs, a creure, en principi, que *corc* és un mer derivat postverbal de *corcar*, o bé extret alhora del més antic *corcó* i de *corcar, corcat*. Aquests, en canvi, són tan antics com la nostra llengua i literatura: ja en Lluïl i en diversos medievals: «L'ome qui sembla la sement *corcada* --- no ho fa per raó del *corcament*, lo qual hom no li coneix», Lluïl, *Libre de Contemplació*, 267.13; el tenim també, menys d'un segle més tard, el 1381, en el *Libre de Fortuna e Prudència* de BMetge: «La conclusió menys que un fust *corcat* val, car no és vertadera» (NCL., 85.8); i tant el verb com el participi apareixen també en StVicentF: «hun arbre, talla': vet que-s corromp, que tot se *corquarà*», «alra canal de fust tot negre e podrit e *corquat*» (*Serm.* I, 174.2, 257.26).

És probable que així mateix es refereixin al present de *corcar* els diccionaris de rims de Jacme March (1372), lín. 311 i L. d'Aversó (c. 1390, 183.3), car encara que sigui sense definició, posen *corca* (o grafiat *corcha*) en rima amb una sèrie de presents de verbs en -*orca* amb o tancada (*forca, enforca, entreforca, i morca, dorca*).

Alart, en l'InvLC, assenyala *corcat* en el Comanador Stela, poeta barceloní del S. xv, i en un document ross. de 1433: «tres unces de riubarbe *corcat*»; tenim encara *corcat* en JRoig: «de cep *corcat* / sarment plantada / --- tart fa rahim» (*Spill*, v. 13448); i, a la fi del segle, en la *Brama dels Llauradors de l'Orta de València*: «qui porta la llança / ab l'asta *corcada* / y plena de polç». En fi el dicc. de Busa-Nebrija, de 1507, recull també «*corcat, fust: cariosus*» i encara no porta *corc*, sinó només «*corcadura de fust: caries*» i «*corcadura de dens: scabricia dentium*».¹

També el substantiu *corcó* apareix de bona hora, puix que ja figura en Bernat Metge i a la fi del S. xv: «per *corcons* qui rohien les bigues, no han pogut dormir» (*Lo Somni* III) i «lo moviment d'aquesta ira / és un *corcó* / que-ls dóna molta passió», *Somni de Joan Joan* (2823).

No hi ha en aquesta freqüència de la transmissió

del nostre mot res de sorprenent ni anòmal: la noció que expressa no és de les més apropiades per aparèixer en la literatura més elevada, ni en les Cròniques històriques, ni és tampoc adequada per a la poesia. No es podia esperar que aparegués més sovint a l'Edat Mitjana. Negligint el verb *corcar* i el substantiu *corcó*, la nota etimològica d'AlcM es fixa només en *corc* i suposa que sigui «format per regressió damunt *corcoll*», que vindria del ll. CURCULIO, -ONIS, perquè «el fet de no trobar-se documentat *corc* en català abans del S. xvii, ens inclina a pensar que més aviat es tracta d'una formació catalana relativament moderna que no pas d'un representant del llatí <!> *CORCUS». Té l'excusa que en això segueix les petjades de M-Lübke (REW, 2444), que fou qui tingué la pensada de fer venir el cat. *corc* de CURCULIO, per «Rückbildung von» *corcoll*. Però existeix aquest «català *corcoll*»?

Doncs bé, podem dir que no existeix. No figura en els escriptors ni en cap dels diccs. del S. xix. Només s'ha registrat a tres pobles de la Baixa Ribagorça, tots tres a la ratlla de la frontera lingüística: Benavarrí, Peralta i Tamarit de Llitera.² És evident que es tracta d'un compromís merament local entre el cat. *corcó* o *corc* i l'arag. *gorgollo*=cast. *gorgojo*. Si *corc* no es documentés fins al S. xvii³ sempre seria 300 anys abans que aquest *corcoll* que, naturalment, no ha estat mai usat per cap escriptor.⁴

Completem ara primer les dades catalanes. *Corcar* i *corcat* són mots d'ús universal en tot el territori de la llengua: amb ells arribem fins al límit gascò —la *justa se kórke, arbre korkát* a Vall Ferrera (1932-3)— fins a la ratlla de Múrcia (Monòver, infra), amb penetració en tota la zona murciana (vocab. de Sevilla i de GaSoriano) i fins cap a Almeria, i a totes les Balears (eiv. «*corcat*: corroído», PzCabrero); en alguns punts se sent una variant amb *u* (deguda sens dubte a la influència de *cuc* i *cucar-se*): R. d'Ebre, «les branques d'oliver se *kúrken*» (Torre de l'Espanyol, 1936): tant és així que en zones de l'Alt Aragó coexisteix *cucarse* amb aquesta variant de *corcar*: a SJuan de Gistau m'explicaven que «el *kamparól* pequeñito se guarda y no se *kúka*» (1965); a Monòver notable translació de sentit: «*Vols que corquem?*» = «pongamos a prueba» (*Canyissaes*, p. 138; res d'això en el glossari de Castalla que em comunica Enric Valor, ni en MGadea, *Dicc.*, ni Sanelo, ni AlcM).

Sens dubte avui *kórk* és el substantiu generalment usat a tot el Principat i les Illes —arribant fins a Eivissa («*carcoma*, broma de la maderà», PzCabrero), i fins al més alt Pirineu, almenys el *kórk* de la fusta, a Tor i a Esterri de Cardós (1932-4). Però ja hem vist que això encara no era així a l'Edat Mitjana, i les terres del Migjorn hi han restat refractàries: Escrig, 1951 a penes en reconeix l'existència, només remetent a *corca* «animalillo que roe la maderà» i «polvo a que la reduce», afegint-hi un *corcoma* comú (si bé amb *co-*) amb el cast. *carcoma* «en algunas accs.», però sobretot *corcó* «gorgojo» amb l'equivalent *corconet* i els derivats *corconós* «gorgojoso» i un verb *corconar-*